

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. כל שנה מתחדשת בניסן למניין יציאת מצרים. יציאתנו לחירות, שהיא בעצם לידתנו כעם, מתחדשת. והנה התחדשות זו מתחוללת אחרי – ואין ספק שגם מתוך – חתימת השנה הקודמת לה. נשים נא ליבנו לבחינה אחת בהקשר שבין סיום השנה לבין תחילתה של זו הבאה בעקבותיה.

מלשון חז"ל דנקטו 'משנכנס אדר מרבים בשמחה' ולא 'שמחים הרבה' משמע ריבוי של שמחה קיימת, כלומר אין גדר הדין לחדש שמחה אלא להרבות בו הקיימת מכבר.

הנה ידועה תכלית מציאותנו בעולם הזה שהיא להתעלות בעצמנו ולהעלות את העולם איתנו למדרגה גבוהה יותר [בנפח"ח (א יז) מבואר דזהו גדר קבלת עול מלכותו יתב', היינו קבלת עול להעלות ולהתעלות למדרגה גבוהה יותר, יעו"ש]. ושני אופני עלייה הם, האופן האחד הוא להוסיף בנפשו מעלות ובשכלו מושכלות, האופן השני הוא להוסיף חיזוק וחיות באותן מעלות ומושכלות שכבר זכה בהם.

בחודש אדר לא התחדשה מעלה שלא היתה בנו, אלא מתוך סכנת ההשמדה התחדשה לנו שמחה בעצם קיומנו, שכן הועמקה התעצמה הכרתנו באהבת ה"ת אלנו בברית שלא תופר, ומתוך כך נוספה בנפשנו חיות בחיבורנו לתורה שכבר זכינו בה, נחתמה בנו [בכל רבדנו עד הגוף עצמו אשר קדושתו לא פקעה בכדי (גדרים כט.)] – בלא כל רפיון של 'מודעה רבה' – המציאות של 'יורד ה' על הר סיני', חזרנו וקיבלנוה מאהבה.

ובברכות (גה) אריו"ח אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר 'הב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה', ור' אבהו מיייתי לה מדכתיב 'ובלב כל חכם לב נתתי חכמה'. ושם (מג) לא כמדת הקב"ה מידת ב"ו, מידת ב"ו כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק אבל מידת הקב"ה מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק שנאמר אם שמוע תשמע אם שמוע בישן תשמע בחדש ואם יפנה לבך שוב לא תשמע.

והיינו שהכלי קיבול לכל מציאות רוחנית הוא מציאות רוחנית קודמת לה, 'צבת בצבת עשויה' (אבות ה' 1). רק על גבה של מעלה רוחנית קיימת חלה מעלה רוחנית נוספת. ומינה שכלל שמציאותה של המעלה הקיימת חזקה עמוקה וחיה יותר כך היא מהווה כלי קיבול ראוי יותר לקליטת המעלה הנוספת.

מעלה מבואר ממילא אשר כל שנה מהווה נדבך וכלי קיבול להתחדשות השנה הבאה אחריה. והנה מחזור השנה בכללותו כולל הוא את לידת מציאותנו, ברית עם בוראנו ע"י קבלת התורה וכניסתנו לחסות תחת כנפי השכינה בצילא דמיהמנותא עד המדרגה של 'נשמח אני ואתם'.

כל זה – וכל הכלול בזה בפרטות ובכללות – נחתם בעצם עצמותנו חוק ולא יעבור. כל המועדים שבטלים (שוח"ט משלי ט) לא יהיו ח"ו כלא היו, אלא נקבעים ונחתמים הם בימי הפורים אשר לא יעברו מתוך היהודים.

וגם הנפש – של כנס"י בת המלך – לא תמלא, אלא אל תוך כלי קיבול זה, ועל גבי נדבך זה, חלה שנה חדשה להוסיף בנו עליה ע"ג עליה, מציאות חדשה בת חזוין, לקראתה אנו מוזדרים להכין עצמנו לקבל חיות מלחם האמונה בנקיות גמורה מחומץ אפי' במשהו שלא יהיה ח"ו חוזר וניעור, עוגות מצות שטעמו בהם טעם מן (קידושין לח), לחם אבירים (יומא עה), ובה נעשים ראויים לתורה שלא ניתנה אלא לאוכלי המן (רש"י דה"ב לא ד) ומתוך כך לחסות בצל כנפיו ית' לחזות בנועם ה', עד שנקבעת מעלה זו בפועל בעצם עצמותנו בחתימת השנה ולא יעבור, וחוזר חלילה מעלה ע"ג מעלה.

מחזור אושר בכבוד (ת"ר)
אושר בכבוד
חושבים עתיד הכלכה
בידודם ובברכתם של מרתן ורבנן גדולי ישראל שלי"ט א'
לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

מי שהיה לו שור היה צריך לרעות את השוורים של סדום יום אחד, ומי שלא היה לו היה צריך לרעות יומיים, (ובדומה לזה היה שמי שעבר את הנהר שהיו מימיו עזים במעבורת שילם אחד ומי שלא עבר במעבורת אלא בדרך אחרת שילם שתיים). יתום אחד הרג את כל השוורים שנתנו לו לרעות, ואמר להם שמי שיש לו שור יטול עוד אחד, ומי שאין לו שור יטול שניים, דסוף דינא כתחילת דינא.

ק"ט: היו גונבים כל אחד לבינה אחת או שום אחד, וכל אחד היה אומר מה החסרת'ך כי לא לקחתי אלא אחד, ונמצא קרח מכאן ומכאן.

מי שהיה מפיל עובר חבירו, היו אומרים לו שיתן למכה את אשתו עד שתתעבר ממנו, ומי שהיה חותך אוזן חמור חבירו היו אומרים שיתן את החמור לחבירו עד שתצמח לו האוזן. והפוצע את חבירו היו מחייבים אותו לשלם על הקזת הדם. העובר במעבורת היה משלם ד', והעובר במים משלם ח', וכשכובס אחד סירב לשלם פצעהו, וחייבוהו לשלם גם על המעבר וגם על הקזת הדם. וכשפסקו לאליעזר עבד אברהם כך פצע את הדיין ואמר לו שהוא ישלם למי שפצעו.

היתה להם מיטה לאורחים, וכשהיה מגיע אדם ארוך היו חותכים את רגליו, ואם היה נמוך היו מותחים אותו עד שאבריו מתפרקים, ואליעזר אמר שנדר שלא לישן על מיטה.

היו נותנים לאורחים דינר ושם הנותן רשום עליו, ולא היו נותנים לו אוכל, וכשמת כל אחד היה נוטל את דינרו.

כל מי שהיה מזמין לחתונה היו מפשיטים את בגדיו, ואליעזר כשלא נתנו לו אוכל בא לסעודה, וכל מי ששאל אותו מי הזמינו אמר שהוא הזמינו, ואותו אחד היה חושש שישמעו שהוא הזמינו, והיה בורח כדי שלא יפשיטוהו, וכן עשה לכולם, עד שיצאו כולם ואכל את כל הסעודה.

נערה אחת נתנה לחם לעני, ומרחו את גופה בדבש ובאו הדבורים ואכלוהו, ועל זה אמר הקב"ה "זעקת סדום ועמורה כי רבה" – על עסקי ריבה.

מרגלים אין להם חלק לעוה"ב.

מחלוקת קרח ועדתו ועונשם

עדת קרח, לר"ע אין להם חלק לעוה"ב, ולר"א ולר"ב יש להם חלק לעוה"ב.

דרשות חז"ל בפסוק ויקח קרח וגו' – 'ויקח (שללקח מקח רע לעצמו) קרח (שנעשה קרחה בישראל שנבלעו) בן יצהר (שהרתיח -הכעיס) את העולם כצהרים) בן קהת (שהקהה שיני מולידיו שנתביישו אבותיו במעשיו הרעים) בן לוי (שנעשה לוי בגיהנום. ולא נכתב בן יעקב ולומר שעקב עצמו לגיהנום, מפני שביקש יעקב רחמים, בסודם- של מרגלים, אל תבוא נפשי, בקהלם- עדת קרח, אל תחד כבודי), ודתן (שעבר על דת אל) ואבירם (שאיבר עצמו מלעשות תשובה) בני אליאב, ואון (שישב באנינות על שהיה עמהם בעצה) בן פלתי (שנעשו לו פלאות שניצל) בן ראובן (בן שראה והבין ופירש מהם). ויקומו לפני משה, ואנשים מבני ישראל (מיוחדים שבעדה) חמישים ומאתים, נשיאי עדה, קריאי מועד (שידעו לעבר שנים ולקבוע חדשים) אנשי שם (מפורסמים).

ק"ט. שם אמר לאליעזר שבמלחמה עם ד' המלכים העמיד הקב"ה את אברהם בימינו, והיה זורק עפר והוא נהיה חרבות, וקש היה נהפך לחיצים. ונחום איש גם זו (שכל דבר שאירע לו היה אומר גם זו לטובה) שלחו איתו דורון לקיסר מפני שהיה מלומד בניסים, וכשלו באכסניא נטלו מה שהיה ושמו שם עפר, וכשראה הקיסר שיש שם עפר רצה להורגו, ואמר גם זו לטובה, ואמר אליהו הנביא למלך דשמא זה עפר כשל אברהם שנהפך לחרבות, וזרקו את העפר על עיר שלא יכלו לכובשה וכבשוה, ונתנו לנחום למלא בארגז מה שירצה, וכשחזר סיפר לבעלי האכסניא מה שהיה, ולקחו מעפר ביתם להביא למלך, והמלך הרגם.

דור הפלגה

דור הפלגה אין להם חלק לעוה"ב.

אין לומר שבנו מגדל כדי להכות את הרקיע בקרדומות שיזבזו מימיו, דא"כ היו צריכים לבנותו על ההר, אלא כת אחת רצתה לשבת במגדל והפיצם ד', כת שניה רצתה לעבוד ע"ז ובלל ד' שפתם כדי שלא יבינו אחד את חבירו לעבוד ע"ז, והשלישית רצתה לעלות ולעשות מלחמה ונעשו קופים ורוחות (-בלי גוף וצורה) ושדים (-יש להם צורת אדם ואוכלים ושותים כבני אדם) וליילין (-יש להם צורת אדם אלא שיש להם כנפיים). ורבי נתן אומר שכולם נתכוונו לע"ז.

שליש מהמגדל נשרף ושליש נבלע ושליש קיים על הקרקע (ואינו עומד באויר).

אור המגדל מי שעומד סביב למגדל וראה אוירו ומראה גובה שלו משכח, שכן נגזר על אותו מקום שישכח, ולכן הם עצמם שכחו את לשונם. ולכן בבל ובורסי' שעומדים באויר המגדל סימן רע לתורה מפני ששוכחים שם את מה שלמדו.

סדום

אנשי סדום אין להם חלק לעוה"ב, דכתיב 'רעים וחטאים', רעים בעולם הזה וחטאים בעולם הבא. וי"מ רעים בגופם שהם שטופים בזימה, וחטאים בממונם, וי"מ רעים בממונם וחטאים בגופם, "לד' –" זו ברכת ד', "מאד" – שהיו מתכוונים וחטאים, וי"מ שפיכות דמים.

לת"ק (ק"ז): אנשי סדום עומדים בדין, ולרבי נחמיה אינם עומדים בדין.

דרכיהם הרעים –

אנשי סדום נתגאו בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה, שכיון שיש בעפרם זהב אינם צריכים עוברי דרכים, שאינם באים אלא לחסר ממונם, ולכן סילקו ממקומם עוברי דרכים.

היו מביאים בעלי ממון ליד קיר נטוי, ומפילים את הקיר ונוטלים את הממון. והיו נותנים לבעלי ממון שמן אפרסמון והיו מניחים אותו בבית גנויהם, ולערב היו מריחים אותו ככלב, והיו חותרים שם ונוטלים את הממון, (וכשדרש רבי יוסי בציפורי דבר זה, היו באותו לילה ג' מאות גניבות כאלו, ואמר שלא ידע שהגנבים באים לדרשתו. וכשמת שפעו מרובי ציפורי דם דאדם גדול הוה).

ערום הלכו מבלי לבוש ואין כסות בקרה. חמור יתומים ינהגו ויחבלו שור אלמנה. גבולות ישיגו עדר גזלו וירעו. והוא לקברות יובל ועל גדיש ישקוד.

נדון נא בעניני ריבית הנוגעים לאפיית המצות, שכן עלינו לוודא שה'עשה טוב' היסודי הזה נקי מן מחמץ וכן משאר איסורים. ונשוב והדגיש כי במסגרת זו איננו באים כלל לקבוע הלכה למעשה אלא אך ורק לעורר.

ישנם חבורות לאפיית המצות המחלקים את העבודה בין החברים, באופן שחלקם קוצרים את החיטים, חלק אחר עוסק במלאכת זרייתם, ביריהם וטחינתם, ואחרים עוסקים במלאכות שאינן המים לישת הבצק ואפיית המצות ובדיקתם, איש איש על עבודתו ואל משאו.

הנה הלכה פסוקה היא בשו"ע (י"ד קס ט"ט) "לא יעשה מלאכה לחבירו על מנת שמחיריו יעשה עמו א"כ מלאכה שהיא יותר כבדה ואפילו לעשות עמו אותה מלאכה עצמה אסור אם הוא בזמן שהיא יותר כבדה". ומקורה במתני' ב"מ עה. "לא יאמר לו נכש עמי ואעזור עמך", ופרש"י שם "בשכר שממתיך לו על זמן פעולתו עד אותו זמן מקבל עלי מלאכה שהיא קשה מזו". ובש"מ"ק בשם הראב"ד "מבואר דה"ה אם המלאכה השניה תהיה יקרה יותר, וכן פשוט מסברא.

מעתה צ"ע האם ההנהגה המתוארת לעיל מותרת, שכן מלאכת הקצירה מבוצעת בקיץ, לעומת מלאכות הטחינה והאפייה שנעשות בסוף החורף שאחריו, ופעמים גם בין הטחינה והאפייה ישנו הפרש זמן מסוים. ומלבד החשש שמא תתייקרנה המלאכות המאוחרות [אברור שתתייקרנה, כגון מלאכת ה'גומרים' ודאי יקרה לאין ערוך לקראת פסח מאשר בקיץ], הרי גם יש בהם שנחשבות 'מקצועיות' יותר ומשולמים עבורם בשוק הרבה יותר מאשר על מלאכת קצירה וברירה וכד'.

הן אמנם אין כוונת החברים - האמונים על המלאכות המאוחרות - לשלם אגר נטר ע"י עבודתם, אבל ודאי עבודתם הינה בתמורה לעבודת הקוצרים, שכן כולם מקבלים את המצות במחיר גמול יותר מפני שהשתתפו בעבודה עבור מצות כלל החבורה, וכשם דל הלוואת סאה בסאה וכן כל פסיקה אסורים - באין לו ולא יצא השער - שמוא תתייקר, אף אם כוונת הלוו והמוכר לאגר נטר, והיינו משום דמחזי כאגר נטר או משום לא פלוג, הכ"נ לא שנא.

איבא שבחבורות בהם רבים החברים, ואין חובת עבודה על כל אחד מבני החבורה אלא הם כמותנדיים נראה דלא חשיב כאומר לו נכש ואעזור, שאין כל מחויבות להשיב לו עבודה. ברם בחבורות בהם כל החברים מחויבים לעמוד על משמרתם - אשר מי שאינו משתתף בפועל מאבד את זכותו לקבל מצות [אף שהנעדר באונס מסתמא יקבל מצות, מ"מ א"ו ממתנת זכות תביעה על כך כשאר בני החבורה אלא שמתחשבים בו ממידת חסידות], בזה לכא' הוא ממש כאומר לו 'נכש עמי ואעזור עמך'.

ואמנם איתא בגמ' (ב"מ עה) דה"ח "מוותרים ללוות זמ"ו ריבית משום ד'מידע ידע דריבית אסורה ומתנה הוא דינהי אהדי' וכן נפק שבו"ע (קס יז), והרמ"א הוסיף דיש מתירין אפי' בהתנו מתחילה, כן מ"מ הרי"ו שטר ושוברו בצידו, דלא תהי הרמ"א שם אלא דביר מועט, וגם בהיתר השו"ע בלא תנאי לא הותר אלא עד חומש, ובדין עשוי להיות הפרש גבוה מכך, ועכ"פ ודאי אינו דבר מועט, ואין בהתנו מתחילה כך פסקיו.

זאת ועוד, והרמב"ן הובא בבואר הגר"א נקט שכל הריית הג"ל הוא דוקא בעסקי סעודה דהו כבני חבורה שאינן מקפידים ע"ז, וכאן אינו עסקי סעודה שהרי אינם סועדים יחדיו [מה גם דחוינן שמקפידים, דמי שלא משתתף לא מקבל, אם כי י"ל שגם בבני חבורה שאינן מקפידים מי שלא יתנהג כהוגן יקפידו עליו].

אכן, כל הערת החמורה האמורה נכונה רק באופן שכל בני החבורה שותפים בחיטים דנמצאים כולם עוסקים עבור כולם, וכל אחד עוסק בשל חבירו בתמורה לעסקם בשלו, אבל אם החיטים שייכים לראש החבורה הרי שכולם עוסקים בשלו והוא קוצץ על כל אחד בנפרד מה יעשה בכדי לקבל מצות.

ובלא"ה - בדרך זו שהכל של אחד - יש רווח גדול כלפי תרומות ומעשרות כאשר עוררו על כך בשנים האחרונות (יעוי' קובץ הליכות שדה 207 מעמ"ב 62, אבה"ל יזע"ט 105 עמ' כח), דרשית הרמב"ם (מעשר ב) שהגומר פירותיו לאכלן לעצמו חייב להפריש מן התורה והגומר למכרן חייב מדבריהם, ואם הם שותפים - להדעות דחיישינן שאין בירה ובחלוקתם קונים זמ"ו - מנצא שמעורבת תבואה שנגמרה לאכלן לעצמו עם כוז שנגמרה למכרה, ולהרמב"ם הג"ל הוי מן הפטור על החיוב.

לכן מן הראוי שאחד שאינו מבני החבורה כלל יקנה את התבואה ויגמרה ויפריש תרומ' ואכ"כ ימכור לראש החבורה, כך שכל התבואה נגמרה על דעת למכרה, וראש החבורה יקוצץ עם כל אחד מבני החבורה על עבודתו ואל משאו. ויה"ר שנקיים מצוות החג נקיים מכל חשש איסור ונזכה האי שתא לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בבנין בית המקדש אמנו ואמנו.

מח"ס אושר בכבוד (תרי"ט)
אושר בכבוד
 חושבים עתיד כהלכה

בידורם וברכתם של מרתן רבנית גדולי ישראל שליט"א

לקבל שטר זכרון דברים מהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

קטנים בני רשעים - לר"ג אין להם חלק לעוה"ב, ולר"ע יש להם חלק לעוה"ב, ובני רשעי עכו"ם לכו"ע אין להם חלק לעוה"ב.

קטן מאימתי בא לעוה"ב - י"א משעה שנולד. וי"א משעה שהתחיל לדבר. וי"א משעה שנזרע שאם נקלט הזרע במעי אמו, אפילו הפילה יש לו חלק לעוה"ב. וי"א משעה שנימול. וי"א משעה שיענה אמן, (אמן היינו א"ל מלך נאמן).

קז"א. לריש לקיש אפי' מי שלא מקיים רק חוק אחד נדון בגיהנום, ולרבי יוחנן אפי' מי שלא למד אלא חוק אחד אינו נדון בגיהנום.

פי שניים בה יכרתו יגועו והשלישית ישאר בה - לריש לקיש היינו שלישי של שם, משליש מרבים הרבה שלישות, והיינו ששם הוא שלישי מבני נח, ושלישי לשם הוא ארכפוש שממנו יצאו ישראל, וממנו יכרתו שני שלישי וישארו ממנו שלישי. ולרבי יוחנן א"כ יתכן שישארל היו יותר משליש מארכפוש ויתמטט הרבה, אלא ישארו אפי' שלישי מנח ואם ישראל לא היו שלישי ישארו גרים וחסידים אומות העולם, ואם הם מרובים משליש יתמטט קצת. לישא אחרינא ישארו שלישי מנח והיינו כל בני ארכפוש, וזה עיקר.

ולקחתי אתכם אחד מעיר ושניים ממשפחה - לריש לקיש דברים ככתבם שישארו אחד מעיר ושניים ממשפחה. ולרבי יוחנן היינו שאחד שהוא חסיד מזכה עיר וב' מזכים משפחה.

אין התורה מתקיימת במי שמחיה עצמו עליה, וכגון שחופף ראשו במקום לבוא ללמוד.

לרבי סימאי כמו שנכנסו לארץ **שניים משישים רבוא** שיצאו ממצרים, והם יהושע וכלב, ואין בכלל זה אלו שהיו פחות מגיל עשרים או יותר משישים, כך יצאו ממצרים שניים משישים רבוא והשאר מתו בג' ימי אפילה כדי שלא יראו מצרים במפתלים של ישראל, וכן יהיה לימות המשיח שלא ישארו מכל ס' רבוא אלא שנים.

מצרים היו מטבעים מישארה בים והורגים בחרב ומועקים בבנין במקום לבנים, ואמר משה לקב"ה שהוא מרע לעם הזה, אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין וכו' שהאבות לא **הרהרו אחר מידותיו** שאע"פ שהבטיח להם את הארץ היה אברהם צריך לקנות קבר בד' מאות שקל כסף, ועבדי יצחק לא מצאו מים לשותות עד שעשו מריבה, ויעקב קנה מקום לאהלו במאה קשיטה, ולא הרהרו אחר מידותיו, ואילו משה אמר "מה שמך" וכן אמר "הוצל לא הצלת את עמך", ועל כן לא יראה במלחמת ל"א מלכים.

וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו - שראה מידה מ"ג מידות, י"א שראה ארך אפים (שבתחילה אמר לקב"ה שהרשעים יאבדו, ואמר לו הקב"ה שיצטרך למידה זו, וכשחטאו ישראל נצטרך למידה זו), וי"א שראה אמת ומיד התפלל שלא ידון את ישראל לפי מעשיהם.

קז"א: עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שנאמר "ביום ההוא יהיה ד' צבקות לעטרת צבי (-לעושים רצונו) ולצפירת תפארה (-למצפים לישועתו), לשאר עמו (למשים עצמו כשירים שאינו מתגאה). ולרוח משפט (-לרודה את יצרו וחוזר בתשובה על העבירה שעבר) ליושב על המשפט (-לדן דין אמת לאמינתו) ולגבורה (-) למתגבר על יצרו שמרגיז יצר טוב על יצר הרע, ואם אמר לו היצר הרע לעשות עבירה, לא יד שנמנע מן העבירה, אלא הלך ועושה מצוה, ומתגבר עדיף מרודה) משיבי מלחמה (-הנושא ונותן במלחמתה של תורה) שער"ה (-המשכים ומעריבים בבתי כנסיות ומדרשות). ואלו שאין בהם מדות הללו עליהם נאמר "וגם אלה ביין שגו ובשיכר תעו פקו פלייה" ואין פוקה אלא גיהנום, ואין פלייה אלא דיינים.

קז"ב: דור המדבר לר"ע אין להם חלק לעוה"ב י"מ שהכונה בזה לימות המשיח, שהמשיח לא יקבלם עם שאר הגלויות, מפני שסיפור בגנותה של ארץ ישראל, ובדבר הזה נעשו המורגלים, ואין עומדים בדין. ולר"א ולר"ש בן מנסיא יש להם חלק לעוה"ב. ואמר רבי יוחנן שר"ע עזב חסידותו שהוא רגיל לזכות את ישראל, דכתיב "זכרתי לך חסד נעורייך" וגו', מה אחרים באים בזכותם, הם עצמם לא כ"ש.

עשרת השבטים שהגלה סנחריב, מפני שעזבו את התורה, לר"ע אין להם חלק לעוה"ב, ואינם עתידים לחזור ממקום שגלו, ומה שמצינו שירמייה החזירם, לא החזיר אלא מקצתם. ולר"א עתידים זורות הבאים שלהם לחזור, ולר"ש אם מעשיהם יהיו טובים יחזרו, לרבי יש להם עוה"ב.

עיר הנדחת
 עיר שרוב בניה הודחו מעם ד' ללכת אחרי עבודה זרה, המודחים נהרגים בסייף, ומקבצים את כל הנכסים שבעיר לרחובה ושופכים אותה, ואסור לבנות את העיר מחדש, ואין להם חלק

עיר שרוב בניה הודחו מעם ד' ללכת אחרי עבודה זרה, המודחים נהרגים בסייף, ומקבצים את כל הנכסים שבעיר לרחובה ושופכים אותה, ואסור לבנות את העיר מחדש, ואין להם חלק

לעולם הבא. ולהלן יבואר באלו תנאים נעשית העיר לעיר הנדחת, מה שורפים ברחוב העיר, דין קדשים של אנשי עיר הנדחת, ועוד פרטי דינים.

אנשי עיר הנדחת נדונים בסייף, וצריך לאבד את ממונם, ואין להם חלק לעוה"ב. אבל יחידים העובדים ע"ז דינם בסקילה וממונם מותר.

צריכים ב' עדים והתראה לכל אחד ואחד, דכתיב "לאמר".

מתי העיר נחשבת לנדחת - אין דין עיר הנדחת אלא כשמדיחיה מאותה העיר, דכתיב "וידיחו את יושבי עירם", ושידיחוה בעצמם ולא ע"י שלוחים, ושידיחוה שני אנשים ולא איש אחד או נשים וקטנים, דכתיב "אנשים", ו(מ"מ הגמ' מסתפקת מה הדין בהודחו מאליהן, ד"ל שזה חמור מנשים וקטנים, משום דבהודחו מאליהן בתר נפשייהו גרירי והם אדוקים בזה ביותר), ואם אין את התנאים הנ"ל דינם כיחידים שנדונים בסקילה וממונם אינו נאבד.

מדיחי העיר צריך שיהיו מאותו השבט של שאר בני העיר. והנה נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אם בחלוקת הארץ חולקים עיר אחת לשני שבטים, או לא ואם חלקה אצל שבט אחד וחלקה אצל שבט אחר ניתנת כולה למי שרובה בגבולו. ולריש לקיש שייך יושבי העיר שאינם מאותו השבט ע"י ירושה של בת היורשת, או ע"י מתנה. והא דכתיב "ערים תשע מאת שני השבטים האלה", לריו"ח עיר אחת היתה של שני שבטים, ולר"ל ארבעה היו של שבט אחד וחמשה של שבט אחר, אך קשה למה התורה לא פירטה זאת.

עשית דין בעיר הנדחת נחשבת כהקרבת עולה, דכתיב "כליל לז' אלוקיך".

אין עושים עיר הנדחת בספר, דכתיב "מקרבך".

קני"ב. אינה נעשית עיר הנדחת עד שיודחו רוב אנשי העיר, ואל"כ דינם כיחידים. וכשהודחו רובם לרב יהודה דנים כל אחד לסקילה וחובשים עד שיגיעו לרוב ואז דנים אותם דין אחר להריגה ומאבדים את ממונם. ולעולא הוי עינוי הדין, אלא דנים וסוקלים עד שיהיו רוב וממתי שיש רוב דינם בסייף וממונם אבד וא"א לדונם למיתה חמורה, וכן סובר ריו"ח. ולריש לקיש מקימים הרבה בתי דינים ומעיינים בדיניהם, ולא בגלל שאין דנים שנים ביום אחד, שהרי למיתה אחת דנים, אלא כיון שיש הרבה עדים אין פנאי לחקור כל אחד ואחד ביום אחד, וצריך לגמור את דין כולם ביום אחד, ואח"כ מעלים אותם לבי"ד הגדול ושם גומרים את דינם וסוקלים אותם, דכתיב "והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו' אל שעריך" איש ואשה אתה מוציא לשעריך -בי"ד שבשעריך, והיינו סנהדרי קטנה, ואין אתה מוציא כל העיר לשעריך אלא לסנהדרי גדולה.

חמרת וגמלת העוברת ממקום למקום ונשתהו בעיר ל' יום מצילים את אנשי העיר אם על ידיהם אין רוב, דכתיב "הכה תכה את יושבי העיר", ואם הודחו עימה נהרגים בסייף וממונם אבד, פחות מל' יום נסקלים וממונם פלט. ואף שלהיות כ"ב בני העיר" להשתתף בהוצאות צרכי העיר בעינין י"ב חודש, בעיר הנדחת כתיב "יושבי העיר, ולזה די בל' יום, וכדמצינו שהנודר מבני העיר נאסר במי שהיה שם י"ב חודש, והנודר מאנשי העיר נאסר גם במי שהיה שם ל' יום.

דין הנכסים שבתוכה ושחוצה לה - נכסי צדיקים שבחוץ אינם נשרפים, דכתיב "החרם אותה", אבל נכסי צדיקים שבתוכה נשרפים, דכתיב "ואת כל אשר בה", והטעם מפני שממונם גרם להם להשאר שם, ונכסי רשעים אף שבחוץ אובדים היכא שיכולים לקבצם לתוכה באותו יום ששורפים, דכתיב "ואת כל שללה". אמנם אם הנכסים מעולם לא היו בעיר אינם נאבדים. ופקדונות של אנשי עיר אחרת שנמצאים בתוכה מותרים, ולא אמרינן שכיון שקיבלו אחריות הוי כשלהם.

בהמה שחציה של אנשי עיר הנדחת כולה אסורה, דכמאן דלא פליגא דמי, ד"א לכזית בשר בלא שחיטה, ושחיטת הסימן

של עיר הנדחת זה נחשב הריגה ולא שחיטה. אבל עיסה שחציה של אנשי עיר הנדחת מותרת, דכמאן דפליגא דמיא.

הגמ' מסתפקת בהא דכתיב "לפי חרב", האם שחיטה בבהמת עיר הנדחת מועילה שלא יהיה בה דין נבילה, האם אפילו שחיטה נחשבת כהריגה, או ש"לפי חרב" היינו שלא כדרך שחיטה, אבל דרך שחיטה מועיל לטהרה מידי נבילה, (ולאוכלא אסור כיון שהיא אסורה בהנאה).

שיער הנשים בעיר הנדחת, המחובר לגופם לא נאסר, דכתיב "תקבוץ ושרפת", דבעינן שלא יהא מחוסר אלא קביצה ושריפה, ושיער מחובר מחוסר גם תלישה לגלה, ושיער פאה נכרית אם הוא מחובר לגופה בקשירה כגופה דמי וכשם שאין שורפים מלבושיהם של הנשים הצדקניות כך אין שורפים את הפאה נכרית, ואם הוא תלוי על יתד שבכותל, אם הוא של רשעיות נשרף כשאר נכסיהם, ואם הוא של נשים צדקניות, הגמ' מסתפקת אם הוא כלבושה כיון שרגילה ללבושו תדיר וכל שעה דעתה עליה, או שהוא כנכסיה.

אם אין לעיר רחוב - לרבי ישמעאל אינה נעשית עיר הנדחת, ולר"ע ולתנא דמתני' עושים לה רחוב, ואם רחובה (-סרטיא גדולה, מקום כינוס בני העיר) הוא מחוץ לעיר, עושים את רחובה בתוכה. (ונחלקו אם "רחובה" משמע דווקא רחובה דמעיקרא או גם רחובה דהשתא).

קני"ב: קדשים של עיר הנדחת -

קדשי מזבח של עיר הנדחת כגון עולות ואשמות של רשעים שבתוכה 'מותו' -כונסים אותם לכיפה ומאכלים אותם שעורים עד שכריסם מתבקעת, דאפילו דמיהם אסורים, ואף דלא קרינן בהם "בהמתה" כיון שזה בהמת שמים, מ"מ מאיסותא הוא להקריב קרבנות של רשעים הללו שהודחו, והא דלא אמרינן שירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה, לריו"ח הטעם משום ד"זבח רשעים תועבה" ואפילו דמיהם אסורים. ולריש לקיש לא אמרינן זבח רשעים תועבה היכא דאשתני, אלא איירי בקדשים קלים וכרבי יוסי הגלילי הסובר שהם ממוזן בעלים והוי בכלל נכסיהם שאסור בהנאה, דאפילו דמיהם בהמתם מיקרו, אבל קדשי קדשים שבה יפדו, דהם עצמם ודאי אינם קרבים משום ד"זבח רשעים תועבה", אלא ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה, חוץ מחטאת שתמות כדין חטאת שמתו בעליה. (ושיטת ר"ש שקדשים שהוא חייב באחריותם הם ממוזן בעלים ויש בהם אונאה).

לר"ש **בהמת בכור ומעשר** שבעיר הנדחת אין לאבדם, דכתיב "בהמתה". לרבינא איירי בבעלי מומין שאין בהם חלק לגבוה, כיון שאין נאכלים בתורת "בהמתה" אלא בתורת בכור ומעשר, שיש להם שם לוואי, שכשאוכלים אותם אוכזרים שזה בהמת בכור ומעשר של עיר הנדחת. ולשמואל איירי אף בתמימין, דכל הקרב כשהוא תם ונפדה כשהוא בעל מום נתמעט מ"שללה", אבל בכור ומעשר שאינם נפדים כשהם בעלי מומין אלא נאכלים במומן לאו שלל שמים הם ונלמדים מ"בהמתה".

קדשי בדק הבית שבה יפדו.

תרומות ירקבו, ואמר רב חסדא דהיינו תרומה שהיא ביד כהן שהיא ממוז. ומ"מ אין מזולזלים בה לשורפה, אבל אם היא ביד ישראל ועדיין לא נתנה לכהן תנתן לכהן שבעיר אחרת - כלומר לכהן שלא הודח עמהם, דאינה ממוז, דשמא היה נותנה לכהן צדיק שבעיר אחרת, והוי כפקדון של עיר אחרת הנמצא בה שהוא מותר.

מעשר שני יגנו, ולא איירי בירושלים שהרי אינה נעשית עיר הנדחת, אלא איירי בשל עיר אחרת, ואם העלוהו לירושלים כבר קלטוהו מחיצות והוא מותר באכילה, ואם נטמא שא"א לאוכלו דכתיב "לא בערתי ממנו בטמא" יפדוהו (שהרי אף בירושלים אפשר לפדות מעשר שני), ואם המעשר שני לקוח ונטמא יכולים לפדותו, ולרבי יהודה כל הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יקבר כיון שכבר אין לו פדיה. ומעשר שני טהור של עיר הנדחת שנכנס לירושלים ונפלו מחיצותיה יגנו, וכדברי רבא שמחיצות לאכילה זה דאורייתא -מן התורה מצוה לאכול לפנים מן החומה, אבל דין קליטת מחיצות לענין פדיה ולשאר עניינים הוא מדרבנן, ומה שחכמים גזרו שהמחיצות קולטות לענין שאינו יכול לפדותו

ולענין עיר הנדחת זה רק כשהמחיצות קיימות. (מעשר שני בירושלים לר"מ פטור מחלה, דמעשר שני ממוזן גבוה, ולחכמים חייב, דממוזן הדיט הוא. ובגבולין לכו"ע פטור). כסף הקדש וכסף מעשר שבעיר הנדחת אין לאבדם, דכתיב "שללה".

קני"ג. כתבי הקודש יגנו, ולרבי אליעזר כל עיר שיש בה אפי' מזוזה אחת אינה נעשית עיר הנדחת, דכתיב "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל", ואסור לשרוף מזוזה דכתיב "ואבדתם את שמים מן המקום ההוא לא תעשון כן לז' אלוקים", וכיון שכתובים במזוזה אזכרות א"א לשורפה, וזה שלל שמים.

לרבי יוסי הגלילי אין עושים מעיר הנדחת **גנות ופרדסים**, ולר"ע רק כמות שהיתה אין עושים אותה. (אין הכרח שנחלקו אם דנים כלל ופרט כשהכלל בעשה והפרט בלא תעשה, כגון הכא דכתיב "והיתה תל עולם" דאפילו גינות ופרדסים לא תיעשה, וכתיב "לא תיבנה עוד" בנין בתים, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, או שאין דנים בכהאי גוונא בכלל ופרט כרבי אבין, אלא דנים דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, ללמד ש"לא תיבנה עוד" היינו לדבר שיש בו ישוב בני אדם. לישנא אחרינא בבתים עובר על לאו ד"לא תיבנה עוד" ובגינות ופרדסים עובר רק על איסור עשה ד"והיתה תל עולם", ד"ל שלכו"ע אין דנים בכהאי גוונא בכלל ופרט, ונחלקו אם "לא תבנה עוד" משמע לגמרי ו"עוד" הכונה לעולם ועד, ולא תיבנה לשום דבר אפילו לגינות ופרדסים, או דווקא לכמות שהיתה אבל נעשית גינות ופרדסים).

אילנות שבעיר הנדחת תלושים אסורים ומחוברים מותרים דכתיב "תקבוץ ושרפת" מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושריפה למעט דבר שמחוסר גם תלישה, אבל של יריחו אפי' מחוברים אסורים, דכתיב "והיתה העיר חרם [היא וכל אשר בה] לז'".

יהושע אסר לבנות את יריחו בשם אחר, או לבנות עיר אחרת ולקרוא לה יריחו.

חיאל בית האלי קבר את כל בניו מאבירים בכורו עד שגוב צעיור, בגלל שבנה את יריחו והיינו שבנה עיר אחרת וקראה יריחו, ולא אתפרש מנלן.

אחאב הלך עם אליהו לחיאל, וטען אחאב שאין יתכן שקללת משה על עבודה זרה "ועצר את השמים" לא מתקיימת, ואילו קללת יהושע מתקיימת, מיד אמר אליהו חי ד' אם יהיה מטר.

אליהו הסתתר בנחל כרית, והעורבים היו מביאים לו לחם ובשר בבוקר ובערב מבית אחאב.

כשראה הקב"ה שיש צער בארץ, אמר לאליהו ללכת צרפתה ומת בן בעלת הבית ורצה אליהו להחיותו, ואמר לו הקב"ה שג' מפתחות על אוצרו של הקב"ה לא נמסרו לשליח להיות ממונה עליהם, של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים, ויחזיר את המפתח של גשמים, כדי שלא יאמרו שיש בידי ב' מפתחות וביד הקב"ה רק מפתח של חיה, ואז הביא הקב"ה גשם.

קני"ג: כל זמן שרשעים (גנבים) בעולם חרון אף בעולם, אבדו הרשעים נסתלק החרון אף, צדיק נפטר מן העולם רעה באה לעולם, צדיק בא לעולם טובה באה לעולם.

מסכת מכות

עדים שהעידו על אדם לחייבו ממון או מלקות או מיתה וכדו', ובאו עדים אחרים ואמרו שבשעה שעליה העידו 'עמנו הייתם במקום פלוני', הרי העדים נענשים באותו עונש שרצו לחייב את מי שהעידו עליו, דכתיב 'כי יקום עד חמש באיש לענות בו סרה וכו', ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו, ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך". זהו ענין הזמה. (ישנו מקרה דומה שבו העדים מכחישים את עיקר המעשה, ולא מעידים שהעדים לא יכלו לראות את העדות, ודבר זה נקרא הכחשה, ודיניו שונים מדיני הזמה).

בפרק זה מתבארים שלשה עניינים עיקריים בעדים וזממים: א' איזה עונש מקבלים העדים וזממין באופן שא"א לקיים בהם "כאשר זמם", ועוד מדיני עונש העדים וזממין. ב' מה נחשב "אזהרה". ג' באיזה שלב שיוזמו העדים. לאחד מכן מתבארים עוד עניינים בהלכות עדות: באיזה אופן אם נמצא עד אחד קרוב או פסול כל העדות בטילה, מתי עדים מצטרפים ויכולים להעיד יחד, ועוד מדיני עדים וסנהדרין.

עונש העדים וזממים

ישנם מספר מקרים שהעדים הזוממים לא מקבלים את אותו עונש שזממו לחייב את מי שהעידו עליו, והם: א' עדים שהעידו על בת כהן שזינתה, שהיא בשריפה אבל הם בחנק. ב' עדים שהעידו על אדם שהוא חייב כופר, למ"ד כופרא כפרה אין משלמין כופר. ג' עדים שהעידו על אדם שגנב ואין לו מומן לשלם שהיה דינו להמכר לעבד, אין העדים נמכרים. ד' עדים שהעידו על אדם שהוא בן גרושה וחלוצה, אין נעשים בני גרושה וחלוצה אלא לוקים. ה' עדים שהעידו על אדם שהוא חייב גלות אינם גולים אלא לוקים, וכדלהלן.

ב. בעדות מיתה-

איתא בסוה"מ מסכת סנהדרין שכל עדים וזממים מקדמיים לאותה מיתה שזממו לחייב את מי שעליו העידו, חוץ מזוממי בת כהן נשואה ובוועלה, שזממו לחייב אותה שריפה, ואת בוועלה חנק כשאר אשת איש (ולא שריפה דכתיב "היא" ולא בוועלה), והעדים מקבלים חנק דכתיב "כאשר זמם לעשות לאחיו" ולא לאחותו.

וכתבו התוס' (ד"ה וזממי) שאין למעט את העדים וזממים מ"היא" ולא וזממיה לבד, דכיון שרצו לחייבה שריפה היינו ממעטים רק את בוועלה, אבל אחר שממעטים את העדים מ"לאחיו" ממעטים אותם גם מ"היא", ונ"מ במיעוט הנוסף שגם אם הבעול אינו חייב מיתה, כגון שהוא קטן או שלא יודעים מי הבעול, מ"מ אין נדונים בשריפה.

ולשון "מקדמיים" י"מ דהיינו שאין להם לצפות למיתה אחרת, וי"מ שלא יענו את הדין. והקשו התוס' מאי קמ"ל. ולכן ביארו שמעדיפים לתת להם את אותה מיתה שזממו, אבל אם א"א להורגם במיתה זו ממייתים אותם במיתה אחרת מד' מיתות בית דין, (אמנם רוצח וגואל הדם אפשר להמיתם גם בשאר מיתות). תוד"ה כל.

בעדות בן גרושה וחלוצה-

עדים שהעידו על אדם כהן שהוא בן גרושה או חלוצה, שאומרים שבפניהם התגרשה אמו לפני שנולד, והרי הוא חלל ופסול, ונמצאו וזממים, אין עושים בהם דין הזמה אפי' אם הם כהנים, אלא הם מקבלים מלקות, דכתיב "ועשייתם לו כאשר זמם" - לו ולא לזרעו, ואם תעשהו חלל והוא כהן זרעו נפסל לעולם. ואין לומר שנפסול רק אותו, משום דבעינן "כאשר זמם", והוא זמם לפסול גם את זרעו של הנדון. (והיכא שהעידו שהוא מצרי שני שאין באים לפסול זרעו, מ"מ כיון שאשתו נפסלת בביאתו לומדים מ"לו" ולא לאשתו שאינו נפסל. תוד"ה בעינן).

ואין לומר שהטעם משום דאמרינן ק"ו, שאם המחלל כהן הנושא גרושה שזרעו מחולל מהכהונה, הוא עצמו אינו מתחלל, כ"ש שמי שרצה לחלל ולא חילל אינו מתחלל, דאי נימא הכי א"כ ביטלת תורת עדים וזממים, דנימא שאם הסוקל עד וזמם שנסקל הנדון על פיו, אינו נסקל דכתיב "כאשר זמם" ולא כאשר עשה, כ"ש שהבא לסקול ולא סקל שהוא לפני שנהרג הנדון אינו נסקל. רש"י. והתוס' (ד"ה ומה) ביארו שאם הסוקל את חבריו באבנים והרגו אינו נסקל, כ"ש שמי שזמם לחייב סקילה אינו נסקל.

דין עדות שאי אתה יכול להזימה - הנה עדות שא"א להזימה אינה עדות. והקשו התוס' (ד"ה מעידים) דא"כ בעדות שהוא בן גרושה וחלוצה חשיב עדות שא"א להזימה, כיון שהם לוקים ולא נעשים בן גרושה וחלוצה. ותי' התוס' שכיון שהם לוקים חשיב הזמה. ובאופן אחר כתבו התוס', שכיון ש"כאשר זמם" זה המקור שצריך עדות שאפשר להזימה, "כאשר זמם" לא קאי כלל על עדות בן גרושה וחלוצה. והנה מצינו שעידי נערה המאורסה נחשבים עדות שא"א להזימה ולכן היא לא נהרגת, מפני שהעידים יכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו ולהפטר ממיתה. וכתבו התוס' שאע"פ שעידי נערה המאורסה לוקין, לא חשיב עדות שאפשר להזימה, לתי' א' הג"ל מפני שעל מיתה בעיני שיתחייבו מיתה, ועל בן גרושה וחלוצה שזה לא מספיק מלקות, ולתי' ב' מפני ש"כאשר זמם" קאי על עידי נערה המאורסה, כיון שאם התרו בהם הם נהרגים. עוד כתבו התוס' שהמשנה נקטה בן גרושה וחלוצה ולא ממזר, משום דקאי על וזממי בת כהן ובוועלה שזה דבר ששייך בכרונה.

ב. בעדות על חיוב גלות-

עדים שהעידו על אדם שהוא חייב גלות ונמצאו וזממים, אינם גולים אלא מקבלים מלקות, דכתיב "הוא ינוס" ולא וזממין. ואין לומר שהטעם הוא שאם ההורג במזיד שעשה מעשה אינו גולה אפי' בזמן שאינו נהרג כגון במזיד בלי התראה, כ"ש שהעדים שלא עשו מעשה אלא דיבור, ובמזיד העידו, אינם גולים, דהיא הנותנת, העושה מעשה במזיד אינו גולה כדי שלא תהיה לו כפרה, אבל עדים שלא עשו מעשה, י"ל שאף במזיד יגלו ויתכפרו.

התוס' (ד"ה מעידים - השני) דנים אם מדובר כשראו שנשמט הברזל מקתו, שיש רגלים לדבר שהוא שוגג, אבל בלאו הכי יכול לומר מזיד היית, (ואמנם שונא אינו גולה, משום דטפי י"ל שבשנאה הכהן), או דאיירי בלי רגלים לדבר, ויכול לומר מזיד הייתי, ואם אמר לא הרגתי יכול לומר שנתכחן לאו הרגתי שוגג אלא מזיד, אבל אם שתק שתיקה כהודאה.

רמז לחיוב מלקות בעדים וזממים כשהעידו שהוא בן גרושה או לחייב גלות מדכתיב "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע, והיה אם בן הכות הרשע", וכיון ש'והצדיקו' וכו' אינו סיבה למלקות בכל מקום, צ"ל דאיירי שעדים הרשיעו צדיק, ובאו עדים אחרים והצדיקו את הצדיק דמעיקרא והרשיעו את העדים, שבזה אם א"א לקיים הזמה גמורה מקבלים מלקות. ואין לחייב מלקות משום "לא תענה", משום שאין לוקים על לאו שאין בו מעשה.

בעדות לחייב כופר - בברייתא איתא שעדים וזממים שהעידו ששור המועד הרג אדם וזממו לחייב את הבעלים כופר והזומו, אין משלמים כופר, דקסבר כופרא כפרה ושורם לא הרג אדם. והא דנחלקו רבנן ורבי ישמעאל בן ריב"ב אם כופר הוא דמי מזיק או דמי ניזק, אין הכרח שנחלקו אם כופרא כפרה על עצמו שהוא חייב מיתה בידי שמים, או ממונא שנתחייב לשלם דמי ההרוג ליורשיו. ד"ל שנחלקו בדרשות, דלרבי ישמעאל משלם דמי מזיק דכתיב "ונתן פדיון נפשו", ולרבנן כיון ד"השתה" האמורה למעלה "כאשר ישית עליו בעל האשה" היא בדניזק שמשלם דמי ולדות שניזוקו, אף היכא שבאים לשום "פדיון נפשו" שמים בדניזק, ובה יש לו כפרה.

בעדות לעשות אדם עבד עברי - עדים שהעידו על אדם שגנב, אף אם לאותו אדם אין מה לשלם, שנמצא שזממו שימכר בעבד עברי דכתיב "ונמכר בגניבתו", וגם להם אין מה לשלם, מ"מ אינם נמכרים, דכתיב "ונמכר בגנבתו" ולא בזממו.

חיוב עדים וזממים על פי הודאתם-

עדים וזממים שהודו בבית דין אחר שהזומו בבית דין פלוני ולא הספיקו להעמידם בדין על הזממתם, לר"ע אין משלמים על פי עצמם, כיון שמודה בקנס פטור דכתיב "אשר ירשיעון אלהים" פרט למרשיע את עצמו, ועדים וזממים זה קנס, שהרי הם נהרגים או חייבים לשלם, אע"פ שהנדון לא הוזק בפועל על ידם.

ג. ואם הודה אחד העדים שהעיד עדות שקר, אינו נאמן, דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, ואם הוא מודה שהוזם בבית דין פלוני, לר"ע אינו משלם על פי עצמו, ואם הוא מודה שהוזם בבית דין פלוני וכבר חייבוהו לשלם דמהאי שעתא הוי ממון, ואין זה מרשיע עצמו שכבר הרשיעוהו אלהים, אע"פ שאינו יכול לחייב את העד השני, הוא עצמו משלם את חלקו.

עדים שזממו לחייב ממון, מחלקים ביניהם את התשלום, אבל מלקות אין מחלקים ביניהם.

אין העדים משלמים ממון עד שיזומו שניהם.

בעדות על חיוב כתובה - עדים שהעידו על אדם שגירש את אשתו ולא נתן כתובתה, כיון שגם בלי עדותם יתכן שישלם לה כתובה, אומדים כמה אדם מן השוק מוכן לשלם כדי לקבל את כתובתה אם ימות הבעל או יגרשנה, ואם היא תמות לא יקבל כלום. וכדלהלן.

לרב חסדא שמיין **בבעל** כמה היה הבעל יכול לקבל עבור שדה המיוחדת לכתובתה, שיש לו בה זכות מסופקת שאם תמות ירשנה, שהרי זה מה שהם זממו להפסידו, ויפה כח זכותו בה מנכ זכותה, שיש לו בה אכילת פירות והוא מוחזק בה.

ולרב נתן בר **אושעיא שמיין** באשה כמה אדם מוכן לשלם לה עבור האפשרות לקבל את כתובתה, ואין הכונה משלם סכום זה, שהרי את הבעל זממו להפסיד ולא את האשה, אלא מקזים סכום זה מסכום הכתובה, כיון שאת זה לא זממו להפסידו, ומשלמים לבעל את כל השאר.

ורב **פפא** אומר ש**שמיין** באשה כרב נתן ובכתובתה ולא נכסי מילוג שלה, שאע"פ שהיו מפסידים אותו בעדותם גם מלאכול פירות נכסי מילוג בחייה ולירש אותם לאחר מותה, מ"מ יכולים לומר שלא ידעו שיש לה נכסי מילוג. וי"מ שבבעל היינו אם הם עדיתי או זיבורית כמה היה משלם עבורם, ובאשה היינו שדה המיוחדת לכתובתה, ורב פפא מפרש את דברי רב נתן.

ומה שאין העדים וזממין משלמים לאשה שאר וכסות שזממו להפסידה, צ"ל דאיירי שמעשה ידיה שוים סכום זה, וממילא לא היתה מפסידה כלום. או דאיירי כשגם היא טוענת שגירשה, (ואף שבעלמא אשה נאמנת לומר גירשתני, היכא דאיכא עדים אינה נאמנת). תוד"ה מעידין.

בעדות על הקדמת זמן פרעון חוב, ודין השמטת חוב-

אם עדים העידו על אדם שהוא חייב אלף זוז בעוד ל' יום, ונמצא שיכול לשלמום בעוד עשר שנים, אומדים כמה אדם מוכן לשלם כדי שיהיה סכום כזה בידו עשר שנים פחות ל' יום.

ג. ואמנם אי נימא שהמלוה את חבריו ל'י שנים שביעית משמטתו, (ואע"ג דכתיב "לא יגוש" ובשביעית אינו יכול ליגוש חוב זה, הרי חוב זה עתיד לבוא לידי נגישה, וכונת הפסוק "לא יגוש" בזמנו, "כי קרא שמיטה" קודם לכן), צ"ל דאיירי במלוה על המשכון, או במוסר שטרותיו לבית דין (-לרש"י הכונה לפרזובול, ולתוס' תרי מילי נינהו, ומוסר שטרותיו לבית דין מדאורייתא אינו משמט), **שאינם משמטים**, כיון שאינו תובע כלום, דאל"כ יהיה חייב לשלם לו את כל החוב. וללישנא בתרא המלוה ל'י שנים אין שביעית משמטתו דלא קרינן ביה "לא יגוש" כיון שאינו תובע כלום, וממתני' אין ראיא ד"ל דאיירי במלוה על המשכון או במוסר שטרותיו לבית דין. שיטת ר"ת (תוד"ה איכא) שהלכה כלישנא בתרא.

מתנה על מה שכתוב בתורה - לשמואל המלוה לחבירו ואומר ע"מ שלא תשמטני בשביעית, או המוכר לחבירו ואומר ע"מ שאין לך עלי אונאה, לשמואל אין שביעית משמטתו דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, אבל אם אמר ע"מ שלא תשמטני שביעית, שביעית משמטתו, דכיון שהשביעית אינה מסורה בידו, אין כאן תנאי. וכן האומר ע"מ שאין בו אונאה (-לרש"י הכונה שמבטיחו שאין בו אונאה, ולרשב"ם הכונה שלא יחול לאו ד"לא תונג" על המקח), לא מהני, שהרי יש בו אונאה, ולא התנה שימחול על האונאה. ולרב גם בע"מ שאין לך עלי אונאה יש לו אונאה.

סתם הלואה ל' יום - המלוה את חבריו בסתמא, בין בשטר בין בעל פה, אינו רשאי לתובעו לפני שעברו ל' יום, דכתיב "קרבה שנת השבע **שנת השמיטה**", לומר שיש שמיטה אחרת של שנה, דחודש בשנה קרוי שנה, ובחודש הראשון א"א לתבוע את החוב.

הפותח בית הצואר שעשה פה לחלוק חדש בשבת, חייב חטאת משום תיקון כלי, כיון שזה היה מחובר והפתח הוא תיקון חדש, אבל הפותח מגופת חבית פטור, מפני שזה לא היה מחובר והוי כפתוחה ועומדת.

ד. מתי מקוה נפסל כשנפלו לתוכו מי צבע וכדו'- מים שאובים או אפי' מי צבע, פוסלים את המקוה בג' לוגין, אבל יין אינו פוסל את המקוה, דפסול מים שאובין מדרבנן הוא. והיכא שנתערבו מים ביין (או חלב אלא שבדרך כלל חלב לא משנה את המראה, ויין משנה את המראה כיון שהוא אדום), אם כבר לפני התערבות היין היו ג' לוגין מים, לרבא הדבר תלוי במחלוקת ת"ק ורבי יוחנן בן נורי, שלת"ק פוסלים את המקוה, כיון שהחלכים אחר השיעור, והיו מעיקרא ג'

לוגין מים שאובים, ולרבי יוחנן בן נורי אם יש לזה מראה מים פוסלים ואם יש לזה מראה יין אין פוסלים, ולא דמי למי צבע שכיון שנשאר שמם מים פוסלים, ודעת רב יוסף שת"ק מכשיר גם בזה, ורב פפא מסתפק אם לומר כרבא או כרב יוסף. ואם מעיקרא היו ג' לוגין מים שאובים חסר קורטוב, לכו"ע ת"ק מכשיר בזה, כיון שאין כאן שיעור ג' לוגין מים שאובים, ולרבי יוחנן בן נורי אם יש בזה מראה מים זה פוסל את המקוה.

חבית מלאה מים שאובים שנפלה לים אין לטבול שם, דחיישינן שיש ג' לוגין במקום אחד, לרש"י החשש הוא שבא ראשו ורובו במים שאובים, ולתוס' אין לחוש לזה, דכיון שיש כאן השקה הוו כמחבורים בין לענין טבילה בין לענין לטהרם מטומאתם, אלא איירי בין, שאין השקה מועילה בין, ואיירי בין לבן שא"א לראות אם נשתנה מראה המים, ואם נפל לשם ככר אחרי שהטמא טבל שם, ההכר טמא, לפי שהאדם טימא את היין וחזר וטימא את הככר, (וכאן גם לרש"י איירי בין, דמים שאובים טהרו בהשקה. תוס'). קמ"ל דלא אמרינן אוקי ככר אחזקתיה, אבל אם נפלה החבית לנהר שאין המים עומדים במקומם, אפשר לטבול שם.

עונש העדים זוממין -המשך

אם עדים זוממים לוקים ומשלמים- עדים שהעידו על חיוב מומן ונמצאו זוממים, לרבנן כל המשלם אינו לוקה, דכתיב "כדי רשעתו" משום רשעה אחת אתה מחייבו, ולא משום ב' רשעיות. ולר"מ לוקה ומשלם, דלא השם המביאם לידי מלקות מביאם לידי תשלומין, לרש"י הכונה שמלקות חייב משום "לא תענה" וממון משום "כאשר זום", ולתוס' הכונה שאזהרת "לא תענה" אינה נצרכת לתשלומין, דתשלומין לא בעו אזהרה, וממילא לומדים מזה מלקות. וכן מצינו שמוציא שם רע לוקה ומשלם דכתיב "ויסרו אותו" ולפינן מקראי שהכונה למלקות, וכתיב 'וענשו אותו מאה כסף', ואף שאין ללמוד מקנס לממון לפי שקנס זה חידוש, סובר ר"מ שגם עדים זוממין זה קנס, כר"ע. וכתבו התוס' (ד"ה סבר) שכיון שלר"מ עדים זוממים זה קנס ואפשר ללמוד ממוציא שם רע שלוקה ומשלם, ממילא הא דכתיב "כדי רשעתו" איירי במיתה ומלקות, וא"כ אין מקור לומר שאין לוקה ומשלם, ונמצא שאף בממון לוקה ומשלם, אבל לרבנן שעדים זוממים זה קנס וא"א ללמוד ממוציא שם רע שילקה וישלם, ממילא הא דכתיב "כדי רשעתו" איירי במלקות מומון, וא"כ אף בקנס לוקה ומשלם כיון דקרא איירי בכל גזונא שמשלם.

ד': מלקות בלאו הניתק לעשה ובלאו שאין בו מעשה- איתא בברייתא שאין לוקים על איסור נותר. לרבי יהודה הטעם משום דהוי לאו הניתק לעשה, דכתיב "לא תותירו ממנו עד בוקר, והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו", וכונת הפסוק לומר שהעשה הוא התקנה והכפרה, אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, דגמר מעדים זוממים שלוקים כשהעידו שהוא בן גרושה או חלוצה, מפני שאין מתי להתרות בהם, כדאיתא בכתובות, וממוציא שם רע, (מעדים זוממים לבד א"א ללמוד מפני שאין צריכים התראה, וממוציא שם רע לבד א"א ללמוד שהרי לוקה ומשלם), וליכא למיפרך ששניהם קנס, דס"ל שעדים זוממין אינם קנס, וליכא למיפרך שכן יש בהם צד חמור שכל אחד חמור משאר מקומות בחומרות הנ"ל, או שהכונה ששניהם חמורים בכך שנענשים על מוצא פיהם (תוד"ה אלא), דרבי יהודה צד חמור לא פריך שכיון שבכל אחד יש חמור אחר, אין טעם המלקות תלוי בו. ולר"ע הטעם שאין לוקים על נותר הוא משום דהוי לאו שאין בו מעשה. וכתבו התוס' (ד"ה הא) דהא דמצינו שלר"י המקיים כלאים בכרם לוקה, צ"ל דהיינו שעשה גדר סביב הכלאים, אבל היכא שלא עשה מעשה אינו לוקה.

עדים שהעידו לחייב אדם מלקות, לרבנן לוקים ארבעים, דס"ל ד"ל תענה" בא לאזהרה לעונשם כאשר זממו, ומ"הנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד" לומדים שצריך הכרזה כן וכך נהרג פלוני בבית דין על עבירה פלונית, כדי לרדות את השומעים. ולר"מ לוקים שמונים, משום "כדי רשעתו" ומשום "לא תענה", ואזהרה לומדים מ"והנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד", והכרזה לומדים מ"ישמעו ויראו".

ה': חלוקת העונש בין העדים זוממים- בממון העדים זוממין מחלקים ביניהם את חיוב הממון, אבל כשהעידו על חיוב מלקות כל אחד לוקה ארבעים. לאביי לומדים מלקות ממיתה "רשע רשע" שאין מלקות למחצה כמו שאין מיתה למחצה. ולרבא אין משלשין במלקות משום דבעינן "כאשר זום", וממון מצטרף שהוא מקבל מכולם יחד מה שזממו, אבל מלקות אין מצטרפים.

מה נחשב הזמה

להלן יבוארו כמה פרטים בדיני ההזמה, באיזה אופן נחשב שהעדים הזומו ויש להם דין עדים זוממין, ובאיזה אופן אין להם דין עדים זוממין.

מה צריך להזים בעדות- אם אמרו העדים שההרוג או ההורג היה עמהם במקום אחר, אין העדים נהרגים, אבל אם אמרו שהעדים עצמם היו עמהם במקום אחר נהרגים. י"א דילפינן מדכתיב "עד שקר העד" שתשקר גוף העדות, וי"א דילפינן מדכתיב "לענות בו סרה" שתסרה גוף העדות.

הזמה כשהעדים טוענים טענה רחוקה מהמציאות- עדים שהעידו על רציחה במזרח הבירה ואמרו עדים אחרים עמנו הייתם במערב הבירה, אם כשעומדים במזרח לא רואים מה קורה במערב הרי אלו זוממין, ואין חוששים לנהורא בריא שרואים רחוק מהרגיל. וכן עדים שהעידו על רציחה במקום אחד בבוקר ואמרו עדים אחרים שבערב היו עמם במקום אחר, אם לא יכולים ללכת מהבוקר עד הערב למקום השני הרי אלו זוממים, ואין חוששים לגמלא פרחא.

אם נעשים זוממים באופן שהמזימים אמרים שהדבר היה אבל ביום אחר- עדים שהעידו על אדם שרצח ביום מסוים, ובאו עדים אחרים ואמרו שבאותו הזמן היו עמהם במקום פלוני, ואמנם אותו אדם הרג יום אח"כ או אפ' יום קודם, הרי הראשונים נהרגים, כיון שבזמן עדותם לא היה הרוצח בר קטלא, לרש"י הכונה שהיה יכול להודות ולהפטר, ולתוס' א"א להודות ולהפטר ממיתת בית דין, אלא הכונה שמוא לא יבואו עדים או שלא תתקבל העדות, ועוד שאסור להורגו עד שיגמר דינו. אבל אם העידו שכבר נגמר דינו ביום מסוים, ובאו עדים אחרים ואמרו שנגמר דינו יום קודם או אפ' יום אח"כ, אין נהרגים, משום שבזמן עדותם היה כבר בר קטלא. ושני דינים אלו שייכים גם לענין קנס, וכגון שהעידו שנים שגנב וטבח ומכר ביום מסוים וכו'. אבל בחיוב מומן פטורים, כיון שכשהעידו כבר היה מחויב ולא הפסידוהו כלום.

ה': המזימים כמה כתות עדים שהעידו על אותה רציחה, לת"ק אפ' אם הם מזימים מאה כתות כולם יהרגו, ולרבי יהודה איסטטית היא זו שנטלו עצה ביניהם להזים על מי שיבוא להעיד, ואינה נהרגת אלא כת אחת. הגמ' שואלת למה לר"י כת אחת כן נהרגת, ואין לומר דאיירי שכבר נהרגה, דמאי דהוה הוה. ורבא מבאר שהכונה שאם יש רק כת אחת נהרגת, והגמ' שואלת דהא בלבד קאמר משמע שמדובר כשיש עוד.

המביא עדים שהוכחשו בדרישות, וגם הכת השניה הוכחשה, לריש לקיש אינו יכול להביא כת שלישית, ואפ' לרבנן הנ"ל דס"ל שכת אחת יכולה להזים כמה כתות, שאני הכא שיש אדם המחזר לשכור עידי שקר. ולרבי יוחנן יכול להביא כת שלישית, כיון שלא הוחזק לשקר אלא המביאים, אבל הם לא הוחזקו להעיד שקר, ואף לרבי יהודה הנ"ל דס"ל שכל העדים אינם נאמנים, הטעם הוא משום שלא מסתבר שכולם היו ליד המזימים, אבל כאן י"ל שהעדים האחרונים ראו את העדות.

באיזה שלב יש דין עדים זוממין

לאחר שמיעת העדות וחקירתה ע"י הבית דין, אם נמצאו דבריהם מכוונים עדותם מתקבלת, ובית הדין פוסקים את הדין לחייב את החייב, ואח"כ מוציאים לפועל את הדין שנפסק, ולהלן יבואר באיזה מהשלבים הנ"ל אם הזומו יש להם דין עדים זוממין.

אין העדים זוממים נהרגים אא"כ הזומו אחרי שנגמר הדין, דכתיב "נפש בנפש", וממון לומדים מ"יד ביד", וחייבי מלקיות לומדים מגזירה שוה רשע רשע, וחייבי גלויות מגזירה שוה רוצח רוצח, ואע"פ שעדים שזממו לחייב גלות חייבים מלקות, מ"מ גזירה שוה רשע רשע מדברת בזממו לחייב מלקות, ולא באלו המתחייבים מלקות.

ואם הנדון כבר נהרג אינם נהרגים, דכתיב לגבי מיתה "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו" משמע שאחיו קיים, ודלא כהצדוקים שלמדו מ"נפש בנפש" שאינם נהרגים אא"כ כבר נהרג.

ולא לומדים בק"ו שאם הרגו נהרגים, דאין עונשים מן הדין, כדמצינו שהתורה ענשה ב"איש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו", ואף שיש ק"ו לענוש באחותו שהיא בת אביו ובת אמו, מ"מ צריך לזה פסוק מיוחד "ערות אחותו גילה", ומבואר שאין עונשים מן הדין. ואף אין מזהירים מן הדין דכתיב "ערות אחותך בת אביך או בת אמך", ומ"מ בעינן אזהרה מיוחדת לבת אביו ואמו דכתיב "ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא", ומבואר שאין מזהירים מן הדין.

ר' יהודה בן טבאי הרג עד זומם שרק אחד העדים הוום, להוציא מליבם של צדוקים, ואמר לו שמעון בן שטח ששפך דם נקי, דאין עדים זוממים נהרגים **עד שיזומו שניהם**. וקיבל על עצמו שלא להורות הלכה אלא לפני שמעון בן שטח כדי שיאמרו לו אם הוא טועה, והיה משתטח על קברו של ההרוג כל ימיו, והיו שומעים קול, ואמר ר' יהודה בן טבאי שזה קולו שלו, וראה שאחרי שימות לא ישמע הקול, ואמר רב אחא בריה דרבא שאין מזה ראייה, דדילמא תבעו לדין או שנתפייס.

היקש שני עדים לשלשה- כתיב "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת", אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה, לת"ק בא הכתוב ללמד ששנים יכולים להזים שלשה, ואפ' מאה, דכתיב "עדים", ואין לומר דעדים היינו דיוקא ארבעה, דאם כת אחת מזמת ב' כתות הוא הדין מאה. (תוד"ה אף). ולר"ש בא הכתוב ללמד שכמו ששנים אין נהרגים עד שיזומו שניהם, גם שלשה אין נהרגים עד שיזומו שלשתם, וכן מאה, דכתיב "עדים". ולר"ע לא בא הכתוב להקל דכיון ששנים כשרים לכל עדויות, א"צ קרא לומר ששנים מזימים מאה, וממילא ידעינן שאינם נעשים זוממים עד שיזומו כולם, שהרי כולם נעשו עדים, אלא בא הכתוב להחמיר ולומר שהוא נענש כמוהם, וכ"ש שהקב"ה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה דמידה טובה מרובה ממידת פורענות, וכן לומדים שאף בשלשה או מאה אם נמצא אחד מהם קרוב או פסול בטלה כל העדות.

עדות שנמצא אחד קרוב או פסול

נתבאר לעיל שאם נמצא אחד מהעדים קרוב או פסול בטלה כל העדות. ולהלן יבואר האם דין זה נאמר גם בדיני ממונות, ומי נחשב חלק מהעדות, ובאיזה אופן כשהעידו בזה אחר זה אינם נחשבים עדות אחת.

1. נמצא אחד קרוב או פסול בדיני ממונות- לרבי יוסי בדיני ממונות אף בנמצא אחד קרוב או פסול אם נשאר ב' עדים תתקיים העדות בשאר, וטעם הדבר לרש"י משום שבדיני נפשות מצוה לחזר אחר זכותו דכתיב "הוצילו העדה", ולתוס' הטעם משום שהקש שלשה לשנים שיין בדיני נפשות, שבשנאחד הוום אין שום משמעות לשני, אבל בדיני ממונות שגם עד אחד נאמן לשבועה, א"א ללמוד מהקש שלשה לשנים. ולרבי אף בדיני ממונות בטלה כל העדות. לשמואל הלכה כרבי יוסי, ולרב נחמן הלכה כרבי.

מי נחשב חלק מהעדות- שיטת רבי שעדים פסולים שלא התרו בהם אינם פוסלים את העדות, דאל"כ מה

והיא נכפפת בדריכה ולהכי הוי דרך ירידה, או שאינה מהודקת והיא יורדת בדריכה.

קצב **שהיה מקצב** אם הוריד ידיו עם הגרון לפניו כדי להעלותם בכח, או הוריד לאחריו שהרים ידו בכח עד שהורידה דרך אחוריו, חייב, ואם העלה ידיו לפניו או לאחריו פטור.

נשטם הברזל מקתו והרג, לרבי אינו גולה, ולחכמים גולה. ושניהם מקרא אחד דרשו, דכתיב "ונשל הברזל מן העץ", לרבי כיון דלא כתיב "ונשל הברזל מעצו", יש אם למסורת כפי שנמסרה למשה כמותבה צריכים לדורשה, וכתיב ונישל (דלפי המקרא צריך להוסיף הברת א' או ה' בין ה' לשי'), אינו חייב אלא כשהברזל השיל חתיכה מן העץ. ואף אי נימא שיש אם למקרא (כמו שרבי עצמו סובר, אמנם לטעם הראשון כיון דלא כתיב "מעצו", כאן לומדים לפי יש אם למסורת), ילפינן גז"ש מה עץ האמור למעלה היינו מן העץ המתבקע, אף עץ האמור למטה מן העץ המתבקע. ולחכמים יש אם למקרא וקרי ונשל לשון פעל, שהברזל עצמו נשל מעל עצו.

ח. המכה בגרון על העץ ועף קיסם מהעץ והרג, לרבי גולה, ולרבנן אינו גולה, ונחלקו בפירוש הפסוק וכנ"ל. וכן הזורק צרור על דקל ונפלו התמרים והרגו אדם, לרבי גולה, ולרבנן אינו גולה, דהרג נדון כברזל והתמרים כקיסם הניתן, ואינו נדון ככח כוחו אע"פ שיצא הצרור מידו לפני התזת התמרים (תוד"ה מהו), והיכא שנפלה חתיכה מן העץ על התמרים והפילה אותם והם הרגו אדם, חשיב כח כוחו אף לרבי.

דרגת השוגג שחייב בהם גלות - הזורק אבן לרה"ר והרג הרי הוא מזיד, ואף בסותר את כותלו לרה"ר איבעי ליה לעיויני ואפ"י בלילה, ואם סתר כותלו לאשפה- אי דשכיחי רבים פושע הוא, ואי דלא שכיחי רבים אנוס הוא, ואם היא אשפה שבדרך כלל עשויה להפנות בה לנקבים בלילה, ולעיתים נפנים בה ביום הרי זה גולה, בין בסותר כותלו לשם בין בזורק אבן. תוד"ה לא. ואם זרק לאשפה שאינה עשויה להפנות לא בלילה ולא ביום, ואיכא דמיקרי וייתיב, אנוס הוא. תוד"ה באשפה.

ממציא את עצמו - הוציא הנהרג את ראשו אחרי שזרקו את האבן וקיבלה, פטור, דכתיב "ומצא" פרט לממציא עצמו, דומיא דיער שזה מצוי מעיקרא. (משא"כ לענין גאולת שדה אחוזה, דרשינן מ"ומצא" שאינו יכול לכפות את הלוקח להחזירה לו לפדות אם היה הממון מצוי בידו מעיקרא, והיינו שמוכר שדה רחוקה או רעה בשביל לגאול שדה טובה או קרובה, ד"ומצא" דומיא ד"והשיגה ידו" שזה לא היה מצוי בידו מעיקרא).

הזורק אבן לחצירו והרג אינו גולה אא"כ היה רשות לניזק להכנס לשם, דבעינן דומיא ד"יער" שיש רשות לניזק ולמזיק להכנס לשם.

חיוב גלות על הכאה של מצוה - אב המכה את בנו או רב הרודה את תלמידו או שליח בית דין שהרגו, לאבא שאול אינו גולה, דכתיב "לחטוב עצים", מה חטיבת עצים היא רשות, כך אינו חייב גלות אלא בדבר הרשות. ואין לומדים מחטיבת עצים לסוכה או לעצי המערכה, דאף שם זה רשות, שהרי אם מצא חטוב אינו צריך לחטוב, אבל בבן אע"ג דגמיר מצוה להכותו, דכתיב "יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשו", ובשליח בית דין אע"פ שאם כבר לקה אין מצוה להלקותו, מ"מ מעיקרא איכא מצוה, ואף שאילו לא חטא אין מצוה להלקותו, מ"מ אם לא חטא לא חשיב "שליח בית דין". תוד"ה אף. ועוד יש ללמוד מדכתיב "**ואשר** יבוא את רעהו ביער", שכמו שהכניסה ליער היא רשות, כך אינו חייב אלא בדבר הרשות. אבל הא דכתיב גבי ביאת מקדש "ואיש **אשר** יטמא" איירי אף כשנטמא למת מצוה, דאמר קרא "**עוד** טומאתו בו" לרבות נטמא למת מצוה, ואין להקשות דלישתוק קרא מ"אשר" ומ"היה", ד"אשר" אורחיה דקרא. (תוד"ה טמא). (ומ"טמא יהיה" לומדים לרבות טבול יום שעונש כרת אם נכנס למקדש, ומ"טומאתו בו" לומדים לרבות מחוסר כיפורים שאם צריך להביא קרבן והיינו זב וזבה יולדת

ומצורע, אף שכבר טבלו והעריב שמשם, חייבים כרת אם נכנסו למקדש).

ח. לישנא בתרא - כתיב "בחריש ובקציר תשבות" ואיירי בשביעית ולא בשבת, שהרי בשבת צריך לשבות מכל מלאכה, לר"ע לומדים מזה לאסור חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית -המועיל לשביעית, וקציר של שביעית שיצא למוצאי שביעית, שאם הביאה שליש בשביעית, שהיא ראויה ליקצר, צריך לנהוג בה קדושת שביעית אף אם קצר בשמינית. (ואף דקרא לא איירי בחרישה כלל, מ"מ כיון דקציר אתי לתוספת, דכתיב בהאי עניינא "את ספיה קצירך לא תקצור", חריש נמי אתי לתוספת. (תוד"ה אינו). ולרבי ישמעאל איירי בשבת ונקט חריש וקציר מפני שלומדים מזה שכמו שחריש הוא רשות דאין חריש של מצוה, כך קציר רשות, אבל קציר של מצוה והיינו קציר העומר דוחה שבת. ואין לומר דאיירי בחריש של העומר, דחריש זה אינו מצוה, דאם מצא חרוש אינו חורש, אבל קצירת העומר היא מצוה אע"פ שיש לו קצור, דכתיב "וקצרתם". אבל אב המכה את בנו הוי מצוה דכתיב "יסר בנך ויניחך". ועוד דודאי לא איירי בחרישת מצוה, דא"כ נלמד שגם בקציר של מצוה אם מצא קצור אינו קוצר, והרי מצוה לקצור ולהביא.

אב שהרג את בנו כשהוא מלמדו אומנות אינו גולה, דמצוה ללמדו אומנות, דכתיב "וקחו לבניכם נשים" מכאן שמצוה על האב להשיא אשה לבנו, וילפינן שמצוה ללמדו אומנות מדכתיב "ראה חיים עם אשה" הקיש אומנות שהיא חיותו לאשה, אך אם יש כבר לבן אומנות, ולימדו אומנות אחרת והכהו בשגגה ומת, הרי זה גולה על ידו.

בן שהרג את אביו-

במתנ"י איתא שבן המכה את אביו גולה, ובברייתא לומדים מ"מכה נפש בשגגה" שחיוב גלות הוא במי שאינו חייב מיתה אלא במכה נפש והיינו שהרגו, ואינו חייב מיתה בחבלה, אבל מכה אביו אינו גולה.

רב כהנא מבאר שלר"ש שחנק חמור מסייף, וא"כ ההורג את אביו בחנק, דהעושה חבורה באביו חייב חנק, ורוצח נדון בסייף, ומי שנתחייב ב' מיתות נדון בחמורה, א"כ לא מצינו ששגגה ניתנה לכפרה אלא בשגגת סייף ולא בשגגת חנק, א"כ בן שהרג את אביו אינו גולה. ולרבנן שסייף חמור מחנק ואם היה מזיד היה נדון בסייף, א"כ בן שהרג את אביו בשוגג גולה, דמצינו ששגגת סייף ניתנה לכפרה.

ורבא מבאר שכוונת הברייתא שאין ממעטים מ"מכה נפש" אלא בן שעושה חבורה באביו בשוגג, שאינו גולה אע"פ שבמזיד הוא בר קטלא, ואף הברייתא כרבנן.

מלקות וגלות בכותי ועבד - עבד או כותי שהרגו ישראל בשגגה גולים, וכן אם קיללו ישראל לוקים שהמקלל חבירו עובר בלא תעשה. וכן ישראל שהכה עבד או כותי והרגו גולה, ואם קילל כותי אינו לוקה, דכתיב "ונשיא בעמך לא תאור" בעושה מעשה עמך, ואם העיד על כותי שהוא חייב מלקות והוזם, לוקה, ואם הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה מפני שעבר על "לא יוסיף", דלא הוקשה הכאה לקללה, אבל בשו"פ משלם ואינו לוקה.

גלות בגר תושב-

ט. לרב כהנא ישראל שהרג גר תושב אינו גולה על ידו, וגר תושב שהרג ישראל אינו גולה והיינו דלא סגי ליה בגלות אלא הוא נהרג, דכתיב "והיו **לכם** הערים למקלט" לכם ולא לגרים, אבל גר תושב שהרג גר תושב גולה, דכתיב "לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהייה שש הערים". והגמ' שואלת מהברייתא שכתוב בה שגר ועכו"ם שהרגו נהרגים דבן נח נהרג על שבע מצוות אף בשוגג, דאהרתן זו היא מיתתן, ומשמע שכמו שעכו"ם חייב אם הרג עכו"ם, כך גם גר חייב אם הרג גר. ורב חסדא מרתין דאיירי שהרגו בדרך עליה שכיון שישראל אינו גולה גם גר אינו גולה אלא נהרג, אבל בדרך ירידה גולה כמו ישראל.

לרבא לא מסתבר שהגר יגלה במקום שישראל גולה, ואילו במקום שישראל פטור הגר יהרג, דס"ל שמה שבדרך עליה פטור, אין זה משום דלא סגי ליה בגלות, אלא אדרבה מפני שהוא יותר אנוס. (תוד"ה אנוס). אלא הא דגר תושב חייב

מיתה, היינו באומר מותר, שהוא קרוב למזיד, (ולאביי אומר מותר הוא אנוס).

גר תושב שהיה סבור שזה בהמה ונמצא אדם גר תושב (תוד"ה כסבור), כנעני ונמצא גר תושב, לרבא חייב מפני שהוא קרוב למזיד שהיה לו לעיין כמו באומר מותר שהיה עליו ללמוד (שם), ולרב חסדא פטור מפני שהאומר מותר אנוס הוא, ונקרא מזיד בגלל שהוא יודע שהוא הורג. תוס'.

והא דכתיב גבי **אבימלך** "הנך מת על האשה אשר לקחת", והיה סבור שהיא אחות אברהם והיא מותרת, לרב חסדא היינו מיתה בידי שמים, (ואין לדייק דבר זה מדכתיב "מחטוא לך", מפני שאעפ"כ י"ל שדינו מסור לאדם, כמו גבי "וחטאתי לאלוהים" שאין הכונה למעט אדם שהרי יוסף היה יודע שהיא אשת איש. והתוס' ד"ה אלא) גורסים שדינו מסור לשמים, והטעם הוא משום שאצל יוסף לא היו עדים, ואצל אבימלך לא ידעו שהיא אשת איש). והא דכתיב "הגוי גם צדיק תהרוג" ומשמע שהסכים עמו הקב"ה, אלאא אנוס הוא, לרבא צ"ל שהקב"ה ענה לו שאינו צדיק בדבר, שהיה לו ללמוד דרך ארץ, דכיון ששאלו אותו על אשתו ולא על עסקי אכילה ושתייה, ממילא הוכרח אברהם לומר שהיא אחותו, וזה הכונה "ועתה השב אשת האישי (מכל מקום), כי נביא הוא" (-מתוך שאלתו הבין שאם לא יאמר שהיא אחותו יהרגוהו), ומכאן שבן נח נהרג על שהיה לו ללמוד ולא למד.

ט: גלות בסומא - לר"י סומא שהרג בשוגג אינו גולה, דכתיב "ואשר יבוא את רעהו ביער" ומשמע אפי' סומא, וכתיב "בלא ראות" למעט את הסומא דמשמע שרק כאן לא ראה. ולר"מ סומא גולה, ד"בלא ראות" ו"בבלי דעת" הוי מיעוט אחר מיעוט, דאינו אלא לרבות. (ולר"י "בבלי דעת" ממעט מתכוון, ור"מ ממעט מתכוון מ"בשגגה", דס"ל דתרתיה שמעת מינה. תוד"ה ורבי).

גלות לשונא - לת"ק שונא אינו גולה. ולרבי יוסי שונא נהרג מפני שהוא כמועד -כמותרה, דודאי לדעת הרגו, (והיינו רבי יוסי ברבי יהודה דס"ל שחבר א"צ התראה, דלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד). ולר"ש אם יכולים לומר שלדעת הרגו, כגון שנשטמ החבל מידו, אינו גולה, לפי שהוא חשוד להשמיטו בכוונה, אבל אם נפסק החבל גולה, אמנם לשיטת רבי בין אוהב בין שונא אינו גולה בנפסק החבל, כמו דס"ל לרבי שאינו גולה בנשטמ הברזל מהקת של הגרון, דבעינן שלא ישאר ביזו כלום, כמו נביתו מן העץ המתבקע. וכתבו התוס' ד"ה (נשטמ) דמ"מ מצינו לרבי ששונא יגלה, היכא שנפל הוא עצמו מן הגן, דבזה ידוע שלא נפל מדעת שהרי היה בסכנת מות.

ערי מקלט

רוצח בשוגג גולה לאחד ממשה ערי מקלט, כדכתיב "את שלש הערים תתנו מעבר לירדן, ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען, ערי מקלט תהיינה".

הבדלת שש ערי המקלט-

משה רבינו הבדיל ג' ערים בעבר הירדן, ויהושע הבדיל כנגדם ג' ערים בארץ ישראל, והיתה חברון שביהודה מכוונת כנגד בצר שבמדבר, ושכם שבהר אפרים כנגד רמות שבגלעד, וקדש שבהר נפתלי כנגד גולן שבבשן.

הוצרכו בעבר הירדן ערי מקלט כמו בארץ ישראל אע"פ שהיא נחלת שני שבטים ובארץ ישראל עשרה שבטים, משום שבגלעד היו שכיחי רוצחים, וההורגים במזיד הקב"ה מזומנם לפונדק אחד עם מי שהרג בשוגג, והוא הורגם בשוגג וגולה, וכדלהלן. תוד"ה בגלעד.

היה מרחק שוה בין ג' הערים וכן ביניהם לגבול, דכתיב "ושלשת", ולפי זה נמצא שמי שנמצא בין הערים הוא יותר קרוב ממי שבצדדים, והטעם משום שבשכם היו שכיחי רוצחים.

עד שלא נבחרו ג' הערים ע"י יהושע אחרי י"ד שנה שכבשו וחילקו את הארץ, לא קלטו ג' הערים שהבדיל משה, דכתיב "שש ערי מקלט" שיהיו ששתן קולטות כאחת. ומ"מ הבדילם משה (י.) כהא דכתיב "אוהב כסף לא ישבע כסף".

מבחן 277 שמיני מכות י"ב עד י"ח

לדעת חכמה

מהיכן אסור להרוג ומה בשוגג?
א. מתחמת העיר מקלט ולפנים.
ב. בתחום העיר מקלט.
ג. בתוך אהל אמה לעיר מקלט.

הבא על חמש נדות בעולם אהרן, כמה תנאות הוא חייב?
א. אחד.
ב. שניים.
ג. חמש.

כמה נחלקו רבי יוחנן ורבי לויש לקישי?
א. בשבע שיאכל כפר זה היום ועבר היום ולא אכלו.
ב. בעבר על לא הניחם לעשה ולא קים את העשה.
ג. שתי התשובות נכונות.

זך שאכל עולה לפני זריקה היו לחומה, האם הוא לוקה לפי רבי שמעון?
א. לא.
ב. לוקה חמש.
ג. לוקה שבע.

שאלה מדברי התוס'

באיזה אופן הלוקח אם על הנגים ומתרים בו שיעלה אותה אין זה התיאור ספק?
א. כאשר התרו בו עד שעבר היום שיכול לישלח.
ב. אם כאשר יכול לישלח כיון שעכשיו הוא לא משלח לא רבי התיאור ספק.
ג. בכל אופן רבי התיאור ספק.

לענין יישיאל, עסק בדין ייחסי אימים וכו'.

ניתן לעשות את המכתמים:
בטל: 0737-289-669
בנמדות 'נדרים פלוס' (לדעת) במייל: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמכתמים:
במייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144

מטרת המכתמים פתוחה מימי שיש בבוקר עד יום שני בלילה
הגרות בכל שבוע:
פרס ראשון על 500 במחזור,
פרס שני זכי 400 על ב'יפה נקי',
פרס שלישי: 10 זוכים בזיכוי 120 על ביפה נקי

מבחן 276 פסח מכות ה' עד י"א

לדעת חכמה

מה חזרה רבי יוחנן בן סנאי בטעות (רש"י)?
א. להרוג עדים זנוכים שכבר הוצתו הנגיד על פייהם.
ב. להרוג עד זנוכ שרק אחד הוצתו והזוה.
ג. להרוג עדים שתוכחו ולא הוצתו.

באיזה אופן מי שנעמד ידיו וכרז הניס אותו מהישיב?
א. בכל אופן.
ב. כאשר בא לכת דין אחר.
ג. כאשר נדון בחיץ לארץ ונבא לכת כארץ ישראל.

באיזה אופן אב חייב גלות על הריגת בנו (לפלי עלמא)?
א. כשהכריז לצורך הנוכח.
ב. כשהכריז כשהוא מלמדו אומנות ראשונה.
ג. כשהכריז כשלימדו אומנותו ויש לו כבר אומנות.

מי אינו גולה?
א. מי שנעמד ידיו בזמן שלא היה כיון גדול.
ב. מי שהכריז גדול מות אחר שנעמד ידיו.
ג. כיון גדול שיהיה.

שאלה מדברי התוס'

באיזה אופן וידעים שהמתנה ראה את העדים כדי לגרסם לעדות?
א. בסתמא.
ב. כשהמתנה אומר שהוא ראה אותם.
ג. כשיש שני עדים שהוא ראה אותם.

לענין יישיאל, עסק בדין ייחסי אימים וכו'.

ניתן לעשות את המכתמים:
בטל: 0737-289-669
בנמדות 'נדרים פלוס' (לדעת) במייל: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמכתמים:
במייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144

מטרת המכתמים פתוחה מימי שיש בבוקר עד יום שני בלילה
הגרות בכל שבוע:
פרס ראשון על 500 במחזור,
פרס שני זכי 300 על ב'יפה נקי',
פרס שלישי: 10 זוכים בזיכוי 100 על ביפה נקי

מבחן שבועי בדף היומי

האם מדרב רזי מקום לויגה בשוגג גלגות?
א. לא.
ב. היה גולה למחנה לוייה.
ג. היה גולה מחוץ למחנה.

האם מי שאכל נמלה כל שהוא לוקה?
א. כן.
ב. לא.
ג. מתלוקת.

האם חייב מיתות בית דין שהתרו בהם למלקות לוקים?
א. כן.
ב. לא.
ג. מתלוקת.

ממא שאכל קורש, מה הוא חייב?
א. דין מלקות.
ב. דין מלקות.
ג. סרת ומלקות.

ישראל שאנס אשה וגורשה, מה דינו?
א. לוקה ומחוייב.
ב. מתחייב ואינו לוקה.
ג. אינו לוקה ואינו מחוייב.

באיזה אופן שייך באונס אשה לבלע את העשה של 'ולו הדיח לאשה' לחייבו מלקות?
א. אם הרג את האשה.
ב. אם קבל כשכיל קורשין כאחד.
ג. באופנים הנ"ל אינו חייב מלקות.

מי לוקה שש פעמים?
א. מי שאכל צרעה.
ב. מי שאכל נמלה.
ג. מי שאכל פטרית (שורין המים).

מי חייב מלקות?
א. השוטר עצם בפסח מותר.
ב. השוטר עצם אפילו בפסח טמא.
ג. המתיר בפסח מותר.

כמה מועד חמור מוכרס?
א. שהוא טעון כסף גורדי.
ב. שהוא אסור לאונן.
ג. שא' א' לפדותו בדרושלים.

עד מתי המביא ביכורים קורא מקרא ביכורים?
א. עד ראש השנה.
ב. עד סוכות.
ג. עד תוכה.

מבחן שבועי בדף היומי

עדים על רציחה שבאו עדים אחדים ואמרו עמו חייבם באותו זמן והרציחה היתה כיום אהרן, האם העדים הראשונים נהרגים?
א. כן.
ב. לא.

האם מדיני ממונות אם נמצא אחד משלישה קרוב או פסול העדות מהמבטל לגמרי?
א. כן.
ב. לא.

באיזה אופן אין ראיות שני עדים מצטרפת לעדות אחת?
א. כאשר כל עד הראה מתקין אחר ואינם יאזים זה את זה.
ב. כאשר ראים מאותו הלחן כזה אחר זה.
ג. שתי התשובות נכונות.

באיזה אופן חייבים גלות?
א. חייב גלות.
ב. פסור.
ג. מתלוקת.

האם אבימלך היה חייב מיתתו אם נועל את שדה?
א. לא.
ב. היה חייב מיתתו בדין שמים.
ג. יי"א שהיה חייב מיתתו בדין אדם יי"א בדין שמים.

האם שאר ערי הלום היו ערי מקלט?
א. לא.
ב. רק מי שגלה לשם לדעת.
ג. גם מי שגלה לשם שלא לדעת.

מה זה 'משל הקדמוני'?
א. התורה, שהיא משל הקב"ה שהיא קדמוני של עולם.
ב. ספר משלים שנכתב בתקופת המשה.
ג. ספר משלים שנכתב בימי בית שני.

איזה דבר הוא לשון קשה?
א. או נדברו יראי'
ב. ידברו עינים החוננו.
ג. ידברו לעשות עיר מקלט בימי ירושלים.

תמצית
מיכומי גברא, דלכד ומוסד
7692282@gmail.com

מבחן 280 אמור
שבועות י' עד ט"ז

לרעות
מבחן 289 אמרי מות קדושים
שבועות ג' עד ט'

תמצית
מיכומי גברא, דלכד ומוסד
7692282@gmail.com

מבחן 279 אמרי מות קדושים
שבועות ג' עד ט'

לרעות
מבחן 289 אמרי מות קדושים
שבועות ג' עד ט'

לדעת חכמה

המורים שלא הוצרכו ליציבור נפדים המימים, באי כיצד (רש"י)?
א. אונם אותם כפועל התקומה החדשה.
ב. קודם מחללים אותם על מעות חולין.
ג. סומכים אותם לצורך הדיוט.

לצורך מה פורים פרה אדומה שנתה?
א. כדי להאכילה ללכבים.
ב. כדי שלא יקבחה בקדושה.
ג. בשביל העור שלה.

האם שערי המשתלה מכפר על הכנס על שאר עבירות?
א. כן.
ב. לא.
ג. בחלקות.

לגבי מה מתחמק רבא אם בעיניו שיעור שדידי?
א. ליהוב קרבן עולה ויורד.
ב. ליהוב מקלות.
ג. ליהוב השאת.

מבחן שבועי בחד היומיו

איזה שערי לוי נאמר אין כפרתו שזה לשאר השעירים?
א. שערי ראש חורש.
ב. שערי פגמי של יום הכיפורים.
ג. שערי היתעור של יום הכיפורים.

אלו דברים נפסקים ע"י טבול יום?
א. דם דברים שקדושים קדושת הנות.
ב. דם דברים שקדושים קדושת ימים.
ג. רק דברים שקדושים קדושת ימים.

מה עושים לוי שמנעו בשערי המאת שעברה שנתם?
א. מקמיים בהם את המצות.
ב. מכפר אחריו שפול בהם מום ויפטו בדמייהם עולה לקיץ המצות.
ג. ימותו.

מהם העבירות ה'לקול' שעור המשתלה מכפר עליהם?
א. עשה ולא תעשה.
ב. גם דברים בחימה אבל לא חייבי מיתת בית דין.
ג. גם דברים בחימה אבל לא חייבי מיתת בית דין.

על אלו עבירות מודה רבי שיהו"כ לא מכפר בלי תשובה?
א. פורק על ומגלה פנים בתורה ומפיר ברות כשר.
ב. ג' עבירות המצוות.
ג. חייבי מיתת בית דין.

מאיזה ממון היה כא פרו של אהרן?
א. משל צבור.
ב. משל הכהנים.
ג. משל כהן גדול.

כיצד היו מקדישים כשריו מוסיפים על העיר והעדות?
א. את העיר בן. לחימי תורה וכו'. ואת העיריה בשערי מטה שאינה חבטין.
ב. את המעי בלחמי תורה. ואת העיריה בשערי מטה. ומשנה איום חמטין.
ג. את זולתי בשערי מטה חמטין. ואת העיריה בשערי מטה שאינה חמטין.

האם מותר ללחוש על המה"כ של המשתלה אשר שמתו במצורים וכו'?
א. מותר.
ב. ללחוש מותר ולקום אסור.
ג. אסור אפילו ללחוש בלי לחוש.

באיזה מוצביעין היו עמי הארץ אולכים קדשים קלים?
א. בעיריה.
ב. במתנתיה.
ג. בשערה.

לדעת חכמה

מה לא חייבים לפי רבי ישמעאל כושבע על העבר?
א. קרבן.
ב. מקלות.
ג. קרבן ומקלות.

מהו רבי יהושע בנו של רבי עקיבא (רש"י)?
א. רבי יהושע בן לוי.
ב. רבי יהושע בן קרייה.
ג. אנוס אחד מן הדתאים.

הנשבע שיאכל ולא אכל במיז, האם לוקה?
א. לוקה.
ב. אין לוקה.
ג. בחלקות.

מה כונת הנמרה שהבית השלישי נגדו לזבירים שאינם נאכלים (רש"י)?
א. קרבן עולה.
ב. קרבן מעריבה ולחמה ומקרות.
ג. עור.

מבחן שבועי בחד היומיו

מהם שני אבות מראות הנענים?
א. שאר וספרת.
ב. ספרת וספרת.
ג. שאר וספרת.

על מה אין חייבים לפי רבי עקיבא?
א. מקלות על מלאכות שבת.
ב. קרבן עולה ויורד על העולם מקדש.
ג. שתי התשובות נכונות.

האם הקוצץ בהרתי לוקה?
א. כן.
ב. לא.
ג. לוקה ממת מידות מורדנו.

מה אנו ראו לפירוש הבן למ"ד דרדשי רבי מיעוט ורובו?
א. עבדים.
ב. ששירות.
ג. קרקעות.

האם לפי רבי צירי בקרן עולה ויורד ידעה בתהילה?
א. כן.
ב. לא.
ג. ספק במיזא.

מהו מראה הנגע הלבן ביותר?
א. כסדר ההיכל.
ב. משלה.
ג. כמזרן לבן.

אלו ג' שונאות מוציא רבי יהודה מכלל 'וכפר על הקודש מוטמאות בני ישראל'?
א. עבודת הרה ועירות ושפכות דמים.
ב. זבובי הרה ובעל קרי.
ג. פוסה.

על אי דברים נעים כאום, מה מכפר על אותם דברים?
א. הקרבן.
ב. הקרבן.
ג. שערים יודו.

מני לומר רבי יהודה בשערי רגלים לא מכפרים על שאר עבירות?
א. רבתי. 'שערי עולם אחד להטאת לוי'. הוא מכפר על המה שאין מכיר בו איא"ו.
ב. לזמרים שעשערי ראשי הדשים ויום הכיפורים.
ג. דבתי ושעשערי ו' מוסין.

האם המא שסופו לוודע מוכפר לרבי יהודה בשערי רגלים וראשי הדשים?
א. כן.
ב. לא.
ג. מתכפר בשערי רגלים ולא בשערי ראשי הדשים.

יחן לעשות את המתנים:
בט"ז: 0737-289-669
ב' עמדת 'נדרים פלים' (לדעת)
ב' עמדת: 7692282@gmail.com

יחן לקבל את הסיכומים והמתנים:
ב' עמדת: 7692282@gmail.com
ב' עמדת: 0799-414-144

בנקודות הפצה להאמה: 0737-289-669 שילוח: 4
מרכת המתנים פוחתה מיזם שישו בבוקר עד יום שני בגיליה
הערלות בכל שבועי:
פרס ראשון ע"כ 500 ש"ח במזומן,
פרס שני זכיו 300 ש"ח ב'יפה נוח',
פרס שנישתי: 10 זוכים בזכיו 100 ש"ח ב'יפה נוח'

יחן לעשות את המתנים:
בט"ז: 0737-289-669
ב' עמדת 'נדרים פלים' (לדעת)
ב' עמדת: 7692282@gmail.com

יחן לקבל את הסיכומים והמתנים:
ב' עמדת: 7692282@gmail.com
ב' עמדת: 0799-414-144

בנקודות הפצה להאמה: 0737-289-669 שילוח: 4
מרכת המתנים פוחתה מיזם שישו בבוקר עד יום שני בגיליה
הערלות בכל שבועי:
פרס ראשון ע"כ 500 ש"ח במזומן,
פרס שני זכיו 300 ש"ח ב'יפה נוח',
פרס שנישתי: 10 זוכים בזכיו 100 ש"ח ב'יפה נוח'

יחן לעשות את המתנים:
בט"ז: 0737-289-669
ב' עמדת 'נדרים פלים' (לדעת)
ב' עמדת: 7692282@gmail.com

יחן לקבל את הסיכומים והמתנים:
ב' עמדת: 7692282@gmail.com
ב' עמדת: 0799-414-144

בנקודות הפצה להאמה: 0737-289-669 שילוח: 4
מרכת המתנים פוחתה מיזם שישו בבוקר עד יום שני בגיליה
הערלות בכל שבועי:
פרס ראשון ע"כ 500 ש"ח במזומן,
פרס שני זכיו 300 ש"ח ב'יפה נוח',
פרס שנישתי: 10 זוכים בזכיו 100 ש"ח ב'יפה נוח'